

פ ר ט י כ ל מ ז . ק 3/

מלימות ועדת הכלכלה
שהתקיימה ביום ד' י"ג בכסלו תשי"א (22.11.50)
בשעה 10.00

=====

ברכות:

חברי הועדה:

- מ. ארם - היו"ר
- צ. יהודה
- א. רקנטי
- א. מזור
- א. בהיר
- מ. אונא
- ח. לבדאו
- ש. גורן
- ש. לביא
- מ. וילבר
- ה. פרדר

מוזמנים:

- מר י. ולינצ'וק - הועדה הממשלתית לעניני חברת החשמל הירושלמית.
- ד"ר י. גוברין - יועץ משפטי במשרד מסחר ותעשיה.
- מר רקובר - מהנדס.
- מר שוכמן - עד. (עתונאי ותושב ירושלים).
- ד. הכהן

סדר-היום: דר"ח על חברת החשמל הירושלמית. (המשך הדיון)

היו"ר מ. ארם:

אני מבין שיתקיים עכשיו המשך הדיון על העלאת תעריף החשמל ע"י החברה הירושלמית. בישיבה האחרונה הציגו החברים שאלות למר וילנצ'וק ולמר שוכמן. משתתפים עתה בישיבה עוד מוזמנים ממשרד למסחר ותעשיה ואני חושב שהחברים יוכלו להפנות את שאלותיהם גם למוזמנים האלה.

ברשותכם אפתח אני בכמה שאלות:

- 1) הייתי רוצה לדעת מה היה הרכב הועדה לקביעת מחירי חברת החשמל הירושלמית. עד כמה שאני מבין הרכב הועדה היה לאו-דוקא לקביעת המחירים בירושלים. כן הייתי רוצה לדעת אם בזמן הרכב הועדה רצו לראות בה גם ועדה צבורית ולהזמין אליה מישהו מעיריית ירושלים.
- 2) מר וילנצ'וק מסר לנו את סכום האמורטיזציה שהוא מחולק לשני חלקים - אמורטיזציה של מכוונות וריבידנדה לבעלי מניות. רציתי לדעת מה הם הסכומים הללו.
- 3) האם כל הנקודות החדשות ברדיוס של 20 ק"מ מסביב לירושלים כלולות ברשת האטנקה של חברת החשמל הירושלמית.
- 4) מה הם בכלל תנאי הקובצמיה של החברה הירושלמית. מה הן הזכויות שלה.

צ. יהודה:

בדרך כלל המבנה הפיננסי אנו מוצגים שכל ההון של החברה - הון ההשקעה הוא חצי מליון ל"י, המתחלק למניות בכורה ומניות רגילות. אם אנו נקח את סכום הקצנות בנכוי האמורטיזציה יהיה רשום סכום של 341 אלף ל"י.

אם כן אנה באים למסקנה שאמורטיזציה היתה בשעור של 2/8 מההון.
ואחר-כך מלבד הרווחים שחולקו גבו מוצאים אחר-כך שני סעיפים של
זרובה ורווחים בשנים קודמות, וגבו מגיעים לסכום של 200 אלף ל"י, אם
אנו עוברים אחר-כך לחשבון הרווח וההפסד, אנו מוצאים ששנה אחת
היתה של הפסד, אבל סיד אחרי זה שוב היתה עליה בהכנסות והיו רווחים,
השנה של 50/51 גבי נוטה לחשוב שהיא כבר ברובה תהיה לפי התעריף
החדש, לוצא, איפוא, שהחברה כבר חדלה להפסיד והיא וכנסת לרווחים,
וכן צריך להביא בחשבון שהפסד שהיה פעם אחת עלול להיות פרסנטי,
ונא שתי העובדות האלה יזו מול זו צריך לראות כשאלה רצינית.

ברצוני לדעת מהו שעור ההעלאה, גבי
מבין שהעלאה צריכה היתה להיות עקב העלאה בשכר-העבודה, וצריך
היה לדעת מראש, כי השנולים שיבואו בשכר העבודה יביאו גם לשנולים
בתעריף סחירי החשמל, אבל בכל אופן ישנו רושם שההעלאה היא גדולה.

א. בהיר:

גבי לוקח קודם כל את ענין של ההון.
בהון ישנו סכום של 475 אלף ל"י מניות
בכורה ומניות רגילות, גבי מבין שהחברה קיימת כבר 21 שנה, ומתוך
הטבלא כאן אני מבין שהיא שלמה רווחים בשעור של 7%, הייתי מבקש
פירוט על כך.

ב. וילנצ'וק:

הטבלא מראה על הרווחים של חברת החשמל
הא"י וחברת החשמל הירושלמית.
החברה הירושלמית הוציאה מניות בכורה עם 7% (מצטברות). משנת 1930
היא שלמה על מניות הבכורה כמה שהיא הוציאה אז, ומשנת 1948/9 היא
שלמה 7%. על מניות רגילות היא שלמה תחל משנת 1932/33 את הסכומים
הבאים, לפי הסדר: 2%; 3%; 4%; 5%; 6%; 7%; 7%; 5%; 5%; 5%; 5%;
6%; 6%. בשנים 1947/8 וב-1948/9 היא לא שלמה כלום.

א. בהיר:

אם כן גבו רווחים שהחברה שלמה על מניות
בכורה 7% מצטברות, ועל מניות רגילות
(חוץ מ-1932 שבה היא לא שלמה) החל מ-1933, היא שלמה במסווע פנום
של 5, 5%, לאחר זאת יש להביא בחשבון את הרזרבה, הקרנות,
הבלאז, והאמורטיזציה. אם כן, הרווחים שלה מפנים קודמות עד שנת
1948/1949 מגיעים לסכום העולה על מהון היסודי שלה.

זהו ויכוח ימין בושן, וויכוח שלא
נפתר אותו כרגע. אני רק מציינ עובדה שהקרנות עולות על סכום
ההון הטוטל לאחר שההון קבל את תשלומי הדיבידנדה. בהודמנות
זו אני מבקש סדר וילנצ'וק לספור לנו מספרים על ההון הטוטל בטפאל.

בטבלא שהוגשה אין לנו המספרים על ההכנסות
וההוצאות עד שנת 1947 ומה היה אחוז הרווח. כלומר: הרווח ניטן.
אבל אם נקח לדוגמה את שנת 1947, הרי על הוצאות של 252 אלף ל"י
יש רווח של 116 אלף ל"י, פירושי הדבר שאם נוריד את האמורטיזציה
נקבל סכום של 65 אלף ל"י, ז.א. על הוצאות של 250 אלף ל"י יש
להם רווחים של 50 אלף ל"י? אותו הדבר הוא גם ביחס לשנת 1948/9.
אבל אותי מענינת בעיה אחרת, בעית ההבדלים היחסיים בין ההכנסות
וההוצאות. עד כמה גמבי רואה בנת 1947 היתה הכנסה של 368 אלף ל"י
והוצאה של 252 אלף ל"י; בשנת 1950/51 ההכנסה היא 470 אלף ל"י
והוצאה היא 439 אלף ל"י. יש כאן אם כן עליה עצומה בהוצאות.
אינני יודע כמה סורכנות ההוצאות הללו.

כמו-כן מענינת אותי ההשוואה, כמה עולה
ק"ט בחברה הירושלמית וכמה עולה ק"ט בחברה הישראלית. אם ישנו הבדל
כזה בהוצאות בודאי שישנה סבה אובייקטיבית וגמלי גם סובייקטיבית.

כמו-כן בעיה רצינית היא מה יהיה מצב
הדבריה בעתיד. האם החברה תמשיך לנצל את התחנה הזאת. מה סחיר היצור
של חברת החשמל הזו ומה סחיר היצור של חברת החשמל הישראלית, האם
התפוקה שלה כפדיקה את ההטלעות שלנו? או האם גבו צריכים לראות בעתיד

א. בהיר:

את התחנה הזאת כתחנה רזרבית בשביל ירושלים? האם לא יהיה יותר זול להביא חשמל לירושלים במתח גבוה ולא ליצור אותו כאן?

האם חושבים על זה שהחברה הירושלמית תיהפך לחברת חלוקה ולא לחברת יצור. האם יש הכרח להשאיר אותו כמפעל יצור עם כל ההוצאות הכרוכות בכך? ואין כל ספק שההוצאות היום כרוכות במגבון כח אדם, הנהלה, גביה וכו'. האם לא כדאי להפוך את החברה הירושלמית לסניף של החברה הישראלית. כלומר, אנו צריכים לברר לגבי העתיד, באם תהיה מוצדקת המסך קיומה של החברה הירושלמית כחברת יצור, והאם לא כדאי מבחינה כלכלית להמליץ על כך שתיעשה פעולה של איחוד שתי החברות הללו תוך הבלעת החברה הירושלמית בחברה הישראלית. אינני מציע כרגע ביטול הקונצסיה של החברה הירושלמית, אבל מבחינה כלכלית אני מנסה להביע דעה שיש בה משום ריאורגניזציה וסטביליזציה של העניינים לגבי העתיד.

אנו שמענו שהחברה הירושלמית התקשרה עם החברה הישראלית ותקבל ממנה בין-כך את הזרם. אני שואל מה יהיה התפקיד הקונסטרוקטיבי הכלכלי המשקי של החברה הירושלמית לאחר ההתקשרות הזאת, ובמה זה יעלה למשלם החשמל בירושלים. באם החברה תשאר נפרדת, וכמה זה יעלה למשלם החשמל בירושלים באם החברה תהיה סניף של החברה המאוחדת.

ש. לביא:

אני זוכר שאנו לחמנו נגד החברה הזאת בהתחלה. כל הציונות לחמה נגד החברה הזאת, ואינני יודע מדוע אנו צריכים עכשיו להפסיק את מלחמתנו נגד החברה. אומרים לי שאנו נצטרך לשלם סיצויים גדולים. אבל פיצויים משלמים כאשר החברה ממלאת את התחייבותיה, או את המוטל עליה, אבל כשאינן היא ממלאת את המוטל עליה ואין היא מספקת חשמל במידת הצורך, והיא מייקרת את התצרכת, מייקרת את העבודה, אינה מחדשת את המכונות - אזי מדוע לא לבטל את המצב הזה? אנו צריכים לוותר על החברה הזאת, לבטל אותה ולא לשלם לה פיצויים.

א. רקנטי:

ברצוני לשאול בידי מי נמצאות המניות של החברה הזאת. פעם הם היו בידי יוני אחד. האם הקונצסיה נשארה בידי היווני או לא, ומי הם בעלי המניות. כמה מהם יהודים וכמה לא יהודים. (שם היווני: אבריפידס מאברוסאדס).

מ. ארם - היו"ר:

אני רוצה להזכיר לחברי הועדה ששאלות הם יכולים להציב לא רק לבאי-כח משרד למסחר ותעשייה, אלא גם למר שוכמן. מר שוכמן מופיע כאן כעד אשר אסף גם הוא חומר על הדברים ואולי יוכל לעזור לחברים.

מ. וילנר:

בקשר עם התעריף: אולי אפשר לדעת בדיוק מהי הפרופורציה בין תפוקת החשמל למאור ולתעשייה בחברה הירושלמית, לבין החברה הישראלית. זאת-אומרת: כדי להשוות את המחירים צריך גם לדעת מהי הפרופורציה - כמה חשמל הולך בתל-אביב לתעשייה ולמאור (מבחינת האחוזים) וכמה בירושלים. אני מבין שהתצרכת בתל-אביב לתעשייה היא גדולה מבחינת האחוזים מאשר בירושלים.

אותה השאלה ששאל מר רקנטי אני שואל לגבי החברה הישראלית, מי הם בעלי המניות, מה מוצאם, כלומר: מאיזה מדינה.

שמענו כאן באחת הישיבות בשעה שדנו כל העלאת התעריפים בירושלים ספיי מר שרי, כי עיריית ירושלים לא אישרה בזמנו את העלאת המחירים. כדאי היה לשמוע עוד פעם על עניין זה, מכיון שאין אנו דנים על עניין פוסט-פאקטום, והיות וועדת הכנסת מעוניינת לדעת כיצד קרה הדבר, כלומר: האם המוסד העירוני - עיריית ירושלים אישרה לבסוף את העלאת או לא.

ס. ארם היו"ר:

כמה שאלות למר שוכמן:

1. מר שוכמן מסר לנו אז מספרים בנוגע להעלאת התעריף. בכמה לפי דעתו תעלה העלאת התעריף לצרכן למאזר ולתעשייה?

2. אולי יש לו מושג מה היו הכנסות החברה עד שנת 1947.

3. במטר לנו שהוא יודע את המספרים של קרנות הבלאי והאטורטיזציה - סכום של 340 אלף ל"י - האם זו הייתה השקעה או שזה היה ניכוי על חשבון האטורטיזציה?

ס. ארנס:

הייתי רוצה לדעת על איזה חומר מבסס מר שוכמן את דבריו. האם זהו חומר שמוך העתונות, או האם זהו חומר יסודי של החברה, כל השוה לדעת כיצד להעריך את המספרים ואת העובדות.

ד"ר גוברין:

יועץ משפטי של משרד המסחר ותעשייה.

הזכיון הזה הוענק לחברה בשנת 1927 אחרי משפט מעניין מאד, לפי פסק-דין של בית הדין העליון בהאג. הזכיון היה בידו של יונוני אחד. אולם משלח המנדט מסרה את הזכיון לחברה בריטית, מר מאברוטאדס - היווני - פנה לממשלה היוונית, כי הוא היה נתין יווני, והממשלה היוונית הביאה את כל העניין בפני בית הדין העליון בהאג. האנגלים הפסידו במשפט והיו נאלצים לבוא לידי פשרה עם היווני, לשלם לו פיצויים, ואז פורסם הזכיון הזה כחוספת תשלומים לפקודת החסל נ"א בעתון הרשמי. מכאן שלחברה הזאת יש עמדה חזקה מאד, היות והיא יכולה קודם כל להסתמך על החוק, ו-ב) הזכיון הזה הוא בעצם חוזה בין החברה לבין ממשלת המנדט.

ובהזדמנות זו אני רוצה להפנות את תשומת-לבכם לכך, שמוך כדי סכסוך בין החברה לבין הממשלה - עכשיו משלח ישראל - רשאית החברה לפנות בעניין זה לבוררות חובה. אמנם בחוק כתוב שהבורר יתקיים בלונדון (לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט בזמנו) אבל על-כל-פנים הטוב יהיה קשה מאד והמשלח צריכה להזהר. לפני שהיא עושה איזה צעד שהוא.

ברצוני להוסיף שהזכיון הזה ניתן עד שנת 1972. אבל יחד עם זאת ברצוני להזכיר, כי משלח המנדט פרסם בסוף חודש מרס 1948 בעתון הרשמי מספר 1657 תוספת להסכם הקיים בעניין הזכיון, ולפי תוספת זו ישנם כמה סעיפים חדשים בתנאי הזכיון לטובתה של החברה. ואחד מהם: תקפו של הזכיון הוארך לשנת 1988. לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט סעיף 19, ילאר כל הזכיון שניתן על-ידי משלח המנדט בתקפו כל זמן שלא ישונה או לא יבוטל, לפחות עד שנת 1972. החוק פורסם בארץ. אולם אני בטוח שאין תוקף חוקי לאמנה נוספת זאת מטעם פשוט, כי היה מקרה וכשלולת המנדט אישרה שנויים באמנה של החברה העיראקית לנפט וועדת אד-הוק באופות-המאוחדות ביטלה את האישור הזה באמרה שאין זכות לממשלת המנדט במצב זה לחוקק חוקים אשר יחייבו את השלטון שיבוא. החוסר הזה נמצא בידו המשלח והיא יכולה להשתמש בו.

ועוד שאלה אחת בקשר עם עיריית ירושלים. אני רוצה לקבוע פה שלפי נוסח הזכיון נמצאות כל הסמכויות בידו של הנציב העליון - עכשיו בידו של מר המסחר והתעשייה. - יתכן שזה קצת מוזר אבל לעיריית ירושלים אין לכל הפחות עמדה סטטורית בזכיון. אני רק יכול להוסיף שלפי מיטב ידיעתי מר שוכמן פנה לפי הוראה מיוחדת של מר קפלן - אז מר המסחר והתעשייה - לעיריית ירושלים ודבר עם מר אוסטר, והוסכם להעלות את התעריף הזה. אני רק רוצה להדגיש, כי הסמכות המלאה בידו של השך להחליט על העלאת התעריף גם בלי לשאול את עיריית ירושלים.

אשר לאטורטיזציה, הרלי יש פה סעיפים ארוכים מאד בקונצסיה, וגם סעיפים פיננסיים, שלפיהם החברה צריכה להתאים את כל חשבונותיה.

י. וילנצ'וק:

אני אינני בא-כחה של הממשלה כאן.
ונראוני להבהיר את המצב. עוד בשנת
1948 שר המסחר והתעשייה מינה ועדה בקשר עם תעריפי החשמל. הועדה
היתה מורכבת משני אנשים: ה' בבלי ואנכי. (אני אינני שייך למנגנון
של הממשלה) : כעבור זמן ידוע - חמשה ששה לחודשים - שר המסחר
והתעשייה (גם שר הכספים) מינה ועדה המורכבת מ-3 אנשים. והועדה היתה
בהרכב של ה' לובושיץ, ד"ר גרייפנברג, ואנכי. אני הייתי היושב-ראש
של הועדה. ומה שאני מוסר כאן, אינני מוסר בשם הממשלה, אני מטלא את
תפקידי בשם הועדה. אני גם רוצה לציין, שהועדה לא קבעה את המחירים,
כי אין לה שום סמכויות אקזקוטיויות, אלא רק זכות מיעצת. והיות
וטפלי ביאלה זו מינו אותי כיועץ הממשלה בשאלות אלה.

אני מוכן עתה להשיב על השאלות שנשאלו
על-ידי חברי הועדה בישיבה הקודמת ובישיבה הזאת.

קודם כל: על סמך מה קבעה הועדה מה שקבעה.
יכל היה להוצר כאן הרוטם שלאחר ששמענו את חברת החשמל הירושלמית
לבנו נתרכך ואנו הטלצנו. אבל המצב לא היה בדיוק כך. קודם כל היו
לפנינו סאזונים של החברה במשך כמה שנים, ואני אביא גם מספרים מהמאזנים
האלה בקשר לכמה שאלות הועמדו כאן.

בסוף 1948 נשלח לירושלים אחד ממנהלי
החשבונות הראשיים של משרד הקיצוב. הוא ישב כאן כשבועיים והכין
לנו דין-וחשבון בשאלות אלה. על סמך הדין-וחשבון הזה קבלנו החלטות
ידועות. ולפני שנה, בנובמבר 1949, לפי בקשתי, ואחרי משא-ומתן
עם החשב הכללי של הממשלה נשלח לירושלים מר טרגליט, אשר הגיש
דין-וחשבון לידי החשב הכללי על מצב הדברים ועל הנהלת הספרים בחברה.
מר טרגליט ערך את הבקרת ל המאזנים שהיו מאוחרים על-ידי חברת
רסל אנד קוטפ. מר טרגליט כתב אז, שהוט מבקש לקבל את הדין-וחשבון
כדו"ח מעשי יותר מאשר תיאורטי, כי הוא איננו מסצה את כל הפרטים
הרצויים. בזאת אני רוצה להדגיש שאנו לא התפקנו רק בידיעות
שקבלנו מאת החברה אלא בדקנו אותם בעצמנו, ולפי דעתי בדקנו אותם
בצורה מספקת שאיפשרה לנו להגיע לידי מסקנות ידועות. מענין לציין,
שמר טרגליט כותב כי הנהלת הספרים של החברה היתה בדרך-כלל בסדר
ולפי השיטה המקובלת ואין לבוא בתלונות בקשר עם זאת. זה נותן יסוד
לחשוב שלא היתה שם רמאות. היתה שם גם נקודה מענינית ביחס לתוספת
יוקר לדלק, ומנהל אספרים ותמנהנדס רקובר בדקו את הדברים. ומכל
מה שבדקנו הגענו לידי מסקנה מסוימת, והחלטנו מה שהחלטנו.

כמה מחברי הועדה העמידו כאן שאלות
ביחס לרווחים וההפסדים של החברה. בשעה שעשינו את החשבונות
של הרווחים וההפסדים יצאנו קודם-כל מן ההנחה שיש להסתמך על
המאזנים של החברה. המאזנים שבדקו על-ידי מר טרגליט לשנים
1945/6 - 1949/9 התאימו בדרך כלל למאזנים שהחברה פירסמה. בדרך כלל
כל החשבונות התאימו, והיה רק חשבון אחד שמר טרגליט לא יכל היה
לבדוק, היות וזה היה חשבון ההוצאות באנגליה, בגבול של 8-10 אלפים
ל"י. ההיקף של סכום זה אינו עושה הבדלים גדולים.

מה היו הרווחים של החברה בשנים אלה:
אני רוצה להביע את הצטערותי על מספר שגיאות שנפלו בדין-וחשבון
שהגשתי לכם, היו אלה טעויות דפוס ביחס לשנים. והתיקונים הם:

הרווח ברוטו - 102 אלף ל"י	בשנת 1947/8
ההפסד - 62 אלף ל"י	בשנת 1948/9
הרווח ברוטו - 26 אלף ל"י	בשנת 1949/50
הרווח ברוטו - 31 אלף ל"י	הערכת לשנת 1950/51
- 355 אלף ל"י - כפי שצוין בדו"ח	ההכנסה לשנת 1947/8 ההוצאה
- 251 אלף ל"י - כפי שצוין בדו"ח	ההכנסה לשנת 1948/9 ההוצאה

ההכנסה לשנת 1949/50 - 403 אלף ל"י
ההוצאה - 377 אלף ל"י

ההערכה לשנת 1950/51
הכנסה - 491 אלף ל"י
הוצאה - 459 אלף ל"י

מסכומים אלה אנו צריכים להוריד מסכומים ידועים על חשבון האמורטיזציה של ההון והבלאי של המכונות. שני הדברים האלה נעשים בדיוק ל"י תנאי הקונצסיה. כמעט בלי לנזק נעשה הדבר בחברת החשמל ה"י. מותר להם להוריד אמורטיזציה על הון המכונות. ואם נביא בחשבון את האמורטיזציה ואת הדיבידנדים שהם צריכים ללם - יגיע הסכום ל-15 אלף ל"י לשנה. בהתאם לקונצסיה מותר להם לעשות גם בלאי, ויוצא איפוא, כי בשעה שהקונצסיה תעבור לממשלה הטוב יהיה תקין. הדבר הזה נעשה בכל מפעל ואין אני רואה בזה שום דבר מיוחד. הפרשה הזאת על חשבון המלאי היא בסכום של 50 אלף ל"י. והסכום של הבלאי יחד עם הרזרבה לא יעלה על כל הסכום שהיה מוסקע ממש בתוך המפעל.

תוקף הקונצסיה הוא ל-44 שנים, החל משנת 1926/1927 ז.א. עד 1971/72. לפי הקונצסיה מותר לנציב העליון להאריך אותה לעוד 16 שנים, אבל כפי שנסמעתם כבר הדבר נעשה ב-31.3.48 בשעה שה "אופיסל גזת" כבר פורסם בלונדון, ואנשי החברה יודעים היטב שהתאריך הזה הוא מאוחר. שטח הקונצסיה הוא ברדיוס של 20 ק"מ מהמרכז. היא הכנסה לנתון העיר העתיקה. אומר למשל: ונג שטח הקונצסיה הוא עד הר-טוב, ז.א. כל מה שעד הר-טוב נכנס לשטח הקונצסיה. לחברה מותר להוציא מניות רגילות ומניות בכורה, ומותר לה לקבל 8% ממש הכנסה. במקרה שהיא מילטת את הסכומים, היות וההכנסות שלה אינן מספיקות, היא יכולה לפנות לנציב העליון, וברשותו להגדיל את תעריפי הטחירים, כדי שהיא כן תוכל ללם את 8%.

עד עכשיו שלטה החברה 7% על מניות בכורה, ובין 5% ל-5 1/2% בממוצע על מניות רגילות. לא ברור לי לגמרי מה יהיה אם אנו נרצה לקנות את הקונצסיה הזאת. בדרך כלל מותר לנו לקנות את הקונצסיה קודם-כל לפי רצונם הטוב, וגם אם הכל בסדר, מותר לנו לקנות את הקונצסיה לא לפני שנת 1953, ואחר-כך פעם לחמש שנים, עם הודעה למפרע של שנה אחת. החברה יכולה גם לדווח מהיר עבור דווחים שהיא לא קבלה בעד מניות שיבואו. גם במקרה שהיא נמצאת אשמה אפסר לקנות אותה קודם, אבל ה"חשבון צדק" נשאר. בענין זה זכות הקניה של קונצסיה החברה הירושלמית אינה מובדלת מקונצסיות אחרות. התעניינתי בקונצסיות של חברות בחו"ל - ולא בארצות קולוניאליות - ומצאתי את אותם התנאים, אולי בהמלים קטנים.

תרשו לי לאמר כמה מלים ביחס למאזן. בידינו נמצאים שלשה מאזנים לשלש שנים. אנו מצאנו, כי בכל הכספים שהחברה קבלה בארץ - היא השקיעה בארץ, חוץ מהדיבידנדה.

לפי הקונצסיה מותר לחברה לעשות שלש הפרשות: על בלאי, על אמורטיזציה, ועל הרזרבה. אשר לרזרבה היא לא היתה יותר מדי קונסרבטיבית. בשנת 1946 היא לא הגדילה את הרזרבה שלה. הרזרבה הכללית שלה עומדת בסכום של 60 אלף ל"י, וכן חוספת רזרבה לכל מיני מקרים - 35 אלף ל"י, סה"כ 95 אלף ל"י. (ז.א. מחוץ לשלש הקרנות מותר לה לפי הקונצסיה יש לה עוד 35 אלף ל"י לכל מיני מקרים). את כל הכספים האלה השקיעה החברה בארץ. הסכום שהיא השקיעה בתוך המפעל הגיע בשנת 1948 לסכום של 1 מליון ו-340 אלף ל"י. החברה קבלה גם רשות ל"דיבונדרס" באנגליה בסכום של 250 אלף ל"י בתנאי שזה יהפך לקרנות רגילים.

וכמה מלים על מבנה החברה: כיום סייכת החברה ל"כלפור ביטי" - אחת מהפירות הגדולות באנגליה. אני מבין שהחברה הזאת היא אחת לחברות החשמל במלואיה ובאפריקה. עד כמה שידוע לי גם 35% ממפעלי החשמל בוולס ובסקוטלנד מייכים לחברה הזאת. על-כל-פנים זוהי חברה די עשירה.

י. וילנצ'וק:

מה יהיה בעתיד?

באותו היום ב-31.3.1948 גויסו גם האסכס בין החברה הירושלמית ובין החברה הא"י. לפי ההסכם הזה החברה הא"י היתה צריכה להעביר קו חשטל לירושלים כדי לספק את החשטל. הקו הזה צריך היה להיות כפול. קו זמני דרך לטרון, וקו זמני בדרך אחרת. את הקו הזמני לא הספיקו לגמור, כי בינתיים פרצה הסלחמה. החברה הירושלמית שלמה לחברה הישראלית 100 אלף ל"י על חשבון זה, ובהתאם להסכם היה עליה לשלם 400 אלף ל"י. ההסכם לא בוצע בגלל הסלחמה. ההסכם עגסד. להתחדש עכשיו נאולי בתנאים קצת שונים. נראה שהחברה הירושלמית תצטרך לשלם לחברה הישראלית סליון דולר באפריקה, וכן יועלו מחירי החשטל שהחברה הירושלמית תצטרך לעלות לחברה הישראלית.

ההסכמים שהחברה הירושלמית תדרוש מהחברה

הא"י הוא כי בשעות ידועות יעמדו לרשותה 15 אלף ק"ש חשטל, כי בדרך כלל הדרישה לחשטל בירושלים היא סיוודת בסינה. הדרישה היא בעיקר לסאור ורק 18% הם לתעשייה, וספני זה יהיה לחברה הירושלמית פיק לשעות ידועות בערב, כי אז הדרישה לחשטל היא גדולה. אם היא תצטרך לקבל את החשטל מהחברה הישראלית, היא תצטרך לשלם בעד הפיק הזה - גם אם היא לא תשתמש בכל החשטל. יוצא, איפוא, שהתחנה הזאת תהיה לא רק לרזרבה כללית אלא גם לשעות הערב, כי יש לה דרישה נכסית ל-15 אלף ק"ש בה בשעה שהיא יכולה לספק רק 7 אלפים ק"ש. פיווד הדבר, כי בשעות הערב היא תביע גם את התחנה שלה, כדי שהיא תוכל לספק חשטל במידה מספקת לכולם. בגלל זאת יעלה החשטל בירושלים הרבה מאד, היות והיא תצטרך לשלם בעד הפיק הזה. החברה הא"י תשתתף ברווחים ידועים של החברה הירושלמית: 40% מהרווחים תקבל החברה הא"י ו-60% תקבל החברה הירושלמית, אחרי נכוי ההוצאות בשביל הסנגנון כאן.

אני סבור לכן, שיש לה היו בעתיד מאחדים

את שתי החברות - היה אותו הסגן. מה שנוגע לחברת החשטל הא"י הרי גם היא מעונינת עכשיו בתחנות סיוודות של פיק. חברת החשטל הירושלמית תשלם לחברה הא"י 9 מיל עבור ק"ש אחד, וזהו המחיר שעולה לה בתחנה שלה.

הסגן-נפתן הזה יסתיים בימים הקרובים.

חוץ מהצד הכספי יש פה גם צד טכני. מה שפענין הוא שקודם כל יגמרו את הקו הזמני - חברת החשטל הא"י הגיעה כבר עד כפר-אוריה, וחברת החשטל הירושלמית הגיעה עד סריס. המרחק בין שתי הנקודות האלה הוא 17 ק"מ, וכנראה שתוך חדשים אלה יהיה המרחק הזה סקווד. הקו הזה יעבור דרך כפר-אוריה, הר-טוב, שער-הגיא ויתחבר עם הכביש הראשי. חוץ מזה יועבר קו זמני, ולפי ההסכם מעביר אותו חברת החשטל הא"י, והוא יעבור דרך מלאיה.

אני סבור שהחשטל תוכל לקבל את

ההסכם הזה שבין שתי החברות. לפי ההסכם כל הפעולות הללו תוצאנה לפועל בשנת 1953, ואני סבור שאפשר יהיה לקדם את זה בשנה אחת, כלומר ב-1952. מה שעוזר לנו, הוא שתחנה של ירושלים עומדת על הגבול והיא תוכל לפעול. נוסף לתחנה העומדת על הגבול, שהתכונות שלה הן סיוודות, אם כי הן ענבודות על דיזל ונמצאות בהשגחה טובה, הרי החברה הזאת חושבת להקים עוד תחנה בכח של 1800 ק"ש ליד בית הכרם לשם רזרבה נוספת לירושלים.

אני חושב שעם סדור כל הדברים האלה

תהיה החברה הירושלמית מובטחת באספקת חשטל הן בכמות והן כסעמי בטחון. כמות החשטל שהחברה שתחייבת לקבל מהחברה הכללית זהו 15 אלף ק"ש, ואני חושב שהחשטל תצטרך לעמוד שהכמות תהיה גדולה יותר. וכפי שאמרתי המחיר העצמי של החשטל בירושלים יסאר כפי שהיה עד עכשיו בין 9-10 מיל. יתכן מאד שיהיה זמני בטחיר, אבל זה תלוי במידה שהתעשייה תתפתח בירושלים. כן חסרה השקאה בסביבות ירושלים, בה בשעה שבתל-אביב שהתצרכת להשקאה מגיעה ל-30%. אינני חושב שיש סיכויים לכך בירושלים. אינני סקוה לשנויים גדולים בעתיד הקרוב, אבל עד כמה שהתעשייה תתפתח הדבר יביא לידי שנויים יסודיים במבנה של מחיר החשטל העצמי של החברה. אני חושב שכאשר החוזה יובא לפני הפסילה, שיטתו לב לסכנה התצרכת, ובמידה שהתצרכת תגדל יבוא שנוי בטחיר - כלומר: המחיר צריך לרדת.

י. וילנצ'וק:

מר שרי העמיד כאן שאלה בישיבה
האחרונה, משום מה העלו את מחירי
החשמל למאור והורדו מחירי החשמל לתעשייה, ויוצא כאילו מחירי החשמל למאור
מכסים את מחירי החשמל לתעשייה. לא היתה כאן שום כוונה לכסות
תעריף אחד ע"י התעריף השני. וכאן ברצוני לאמר גם למר וילנר, ברור שאין
שום פרופורציה בין התצרכת בירושלים לבין התצרכת בתל-אביב ביחס לתעשייה
ומאור. בירושלים התעשייה היא הרבה יותר קטנה. יש לי הרושם שבחברה הכללית
הגיע אחוז התצרכת לתעשייה ל-25%, ובירושלים ל-18% מהתצרכת הכללית.
ואשר לשאלה מדוע אנו הורדנו את המחיר של התעשייה, ברצוני להשיב,
כי מחיר הדלק בירושלים עולה 14,400 ל"י לטונה, ובחברה הישראלית
זה עולה 6,700 ל"י לטונה. אי-אפשר לקחת את שני המספרים האלה כמו
שהם, כי חברת החשמל משתמשת לכל ק"ש בחצי קילו דלק, והחברה הירושלמית
אשר משתמשת בדיזלים צורכת 320 גרם. ולפיכך, בהשוואת מחירי הדלק,
אי-אפשר לקחת את המספרים כמו שהם, אלא יש להביא בחשבון כמה דלק
צורכת כל חברה לכל ק"ש. בתל-אביב, זה עולה להם שלושת-רבעי פדושה,
בירושלים - 5 ט"ל. בהצעה שלנו הכנסנו הסדר ידוע של תשלום בעד תוספת
דלק. בחברה הישראלית בתל-אביב היו מחירי דלק ידועים עד ה-1.1.48.
והיות והדלק בירושלים עלה יותר ביוקר, אבל הוא יותר אפקטיבי, העלאת
היתה בערך של 1.65 ט"ל לק"ש, ובתל-אביב ל-1 1/4 ט"ל לק"ש. מחיר הדלק
בירושלים אינו נקבע לפי מה שהוא באמת עולה, אלא הממשלה קובעת את
המחיר בהתחשב עם התנאים השונים. בדרך כלל השונים במחירים בנוגע
למחיר תוספת הדלק היו שונים. בחברה הישראלית היה המחיר סינואר
עד אפריל 1949 כ-3 ט"ל, וממאי ליולי כ-2 ט"ל; זוהי בערך תוספת
של 1 1/4 ט"ל. עד כמה שחברת החשמל הכללית השיגה את הדלק יותר בזול -
היא הורידה את המחיר. יחד עם זאת יש לציין שלחברת החשמל בתל-אביב
יש קרן סיועית - קרן הוספות נקשר למחירי הדלק. החשבון נעשה
בסוף כל שנה או בכל חצי שנה. ואז ידוע אם החשבון עומד בזכות או
בחובה, אבל בדרך כלל החשבון עומד בזכות. היה פעם זמן שמחיר הדלק
עלה בארץ אבל חברת החשמל לא הוסיפה על המחיר כי היא הוסיפה מקרן
ההוספות הסיועית שלה. אותו הסדור יהיה גם בירושלים.

למר שרי, וגם למר שוכטן ישנה

התנגדות להעלאת המחיר. הם טענו שהתצרוכת גדלה וכאן שגם הרווחים
גדלו. טענה זו היתה טובה לו באמת היו רווחים. אבל אם אנו מורידים
את האטורסיזציה של החברה, נמצא שהם עומדים בדפיציט. טענין ביותר הוא
הדפיציט של השנה הזאת, מפני שהשנה אנו מגיעים לכסוימות של 28 מיליון
ל"י, ובכל זאת נשאר דפיציט ורווחים אינם.

מדוע אין רווחים? - ההוצאות בייצור

החשמל עלו יותר ויותר. מחיר הדלק עלה בטל וחצי על כל ק"ש. ישנו עוד
נימוק נוסף וזהו טעום שהחברה עובדת בניצול של התחנה רק בשעור של
30%, וזה רק למאור. כן צריך לקחת בחשבון את מספר ק"ש לכל צרכן.
חברת החשמל הישראלית בענין זה גם כן רחוקה מאד מלהיות במצב טוב,
אם נשווה את התחנה של חברת החשמל הישראלית עם תחנות דוטות באוץ לארץ.
באוץ לארץ זה מגיע בערך 1,400 - 1,300 ק"ש לשנה לכל צרכן (זה
באטריקה בתחנה הדומה מבחינת גודלה לתחנת החשמל הישראלית) בה בשעה
שבחברת החשמל של רוטנברג התצרוכת מגיעה ל-425 - 400 ק"ש לצרכן לשנה.
כלומר, בעד אותה הצריכה - אם היא גדולה או קטנה - ניתן אותו שרות;
אותו מספר אנשים במנגנון, אותו מספר הגוברים וכו'. פרוש הדבר
שבאותו אפרט אפשר היה לספק הרבה יותר חשמל. אשר לחברה הירושלמית
אינני זוכר בדיוק מה הוא המספר אבל התצרוכת היא הרבה יותר קטנה
מאשר בתל-אביב. הוצאות החלוקה של כל ק"ש בירושלים עולה 3,95 ט"ל
או 4 ט"ל לכל ק"ש, בה בשעה שהוצאות החלוקה בחברת החשמל הישראלית
הוא 2,6 ט"ל לכל ק"ש.

באשר כאן שחברת החשמל הירושלמית

אולי מתנהלת באופן רע, ומשום כך גדולות ההוצאות. אני אינני מוכן
להגן על חברת החשמל הירושלמית כי זוהי שאלה של הנהלה טובה או
הנהלה רעה. זוהי פרובלמה שצריך ללמוד אותה באופן יסודי. אבל
אני רק יכול להגיד לכם, לא רק כדי להגן על חברת החשמל הירושלמית,
אלא גם מקח בחשבון את חברת החשמל הישראלית, הרי הייצור של כל אלף
ק"ש עולה בחברת החשמל הישראלית פי כמה ממה שנתחנה דומה אולי באטריקה.
שכר העבודה באטריקה הוא קצת יותר גבוה מאשר מה ובכל זאת כאן הייצור
עולה פי כמה. הדבר טעון במידת החלוקה. כאן החלוקה יקרה יותר,

ואין זו שאלה של הנהלה טובה או רעה, אם כי אנו עוד רחוקים מאד מענין של הנהלה טובה. אני אטטתי לכם לפני כן את דבריו של סר טרגליט בדו"ח שלו; (הוא מנהל מחלקה לחשבונות של תקן וכשק במשרד החקלאות והוא איננו טומחה לעניני חשמל, אבל בכל זאת הוא אדם שסתמא בכל הענינים ההנהלתיים) סר טרגליט ציין בדו"ח שלו שהנהלה לא היתה בלתי-יעילה. אני בטוח שיש עוד הרבה לדבר בענין זה. בהזדמנויות שונות שוחחתי עם מנהלי החברה הירושלמית מאנגליה, והיה לי הרושם שהם טמינים בענין הספק, והוא לא רע. אי-אפשר לומר שהנהלה היתה סצוינת, אבל היא לא היתה כל-כך רעה, אם כי אין הדבר הזה מעלה או סוריד, מפני שהחברה היא קטנה, והוצאות האדמיניסטרציה הן גדולות. אני חושב שהן בערך גדולות פי שלוש, על ק"ש, ממה שבחברה הישראלית.

ועכשיו נשאלת השאלה אם הדבר עלול להשתנות באם תהיה חברה אחת מאוחדת. גם אני העכדתי לפני פעם את השאלה הזאת אבל לא התעסקתי בה, ולא אוכל להשיב עליה עכשיו, מה היה הטוב לו החברה הזאת תכנס כולה בתוך סניף לחברה הישראלית.

ואשר לעליית המחירים. פה נעשתה, הייתי אומר שגיאה אופטית. אלה שמתנגדים לעליה בתעריף החשמל הביאו בחשבון מחירים שלפני הטלחה, ומשווים אותם למחירים של היום. השוואה זו אינה נותנת תמונה נכונה. צריך לדעת כמה עולה החשמל בירושלים באופן סמוצע (אין להשוות תעריף לתעריף, כי זהו ענין סלאכותי. תעריף ההסקעה בחברת החשמל הוא בדרך כלל בהפסד). כאשר אנו משווים כמה עולה החשמל כאן וכמה עולה החשמל בתל-אביב, הרי אי-אפשר להשוות סתם את התעריפים, אלא יש להביא בחשבון כמה זה עולה כאן וכמה זה עולה בתל-אביב. בשנת 1947/8 היה המחיר העצמי של חשמל לחברת החשמל - 15,4 ט"ל. בשנת 1950/51 עלה לה המחיר העצמי של חשמל - 21,4 ט"ל לכל ק"ש. ז.א. שסחיר התארכת עלה לחברת החשמל בשנת 1950/51 יותר ב-39% מאשר בשנת 1947/8. סחיר הדלק נשאר אותו המחיר, אבל שכר העבודה עלה ב-39%, ובעיקר בגלל החלפת המנגנון הערבי במנגנון יהודי שהוא הרבה יותר יקר. אם להשוות את המחירים האלה של חברת החשמל הירושלמית למחירים של חברת החשמל הישראלית - אזי בירושלים היתה העלאה של 20 אלף ל"י ביחס לשכר-העבודה. ולא יתכן שהעלאה שכר העבודה לא תשפיע על מחיר החשמל.

השתדלתי לתאר לפניכם את מצב החברה בירושלים, והטכניים בנוגע לשליוניים, וכן מה הם השנויים שמסליצה הועדה בפני שר הסחר והתעשייה. אולם יחד עם זאת ברצוני לעשות בפניכם כמה השוואות ביחס למחירי החשמל בירושלים ובתל-אביב:

מחיר החשמל בירושלים היה ל-6 ק"ש הראשונים	-	44 פרוטה.
מעל ל-6 ק"ש	-	39 "
בתל-אביב היה ל-6 ק"ש הראשונים	-	50 פרוטה
מעל ל-6 ק"ש הראשונים	-	44 "

אשר למאור מסחרי (חברות) המחיר בירושלים היה קצת יותר גבוה מאשר בתל-אביב, לעומת זאת חשמל לתעשייה היה כאן זול יותר מאשר בתל-אביב. כעת, המחיר למסחר ותעשייה הוא יותר גבוה מאשר בתל-אביב. יוצא איפא שהאזרח התל-אביב והאזרח הירושלמי מסלטים אותו תעריף אבל בהבדל ובתל-אביב הוא מסלם יותר בעד תוספת הדלק. אפנים בירושלים הוא מסלם 1,6 ט"ל לכל ק"ש תוספת דלק, ובתל-אביב 1 1/4 ט"ל תוספת דלק לכל ק"ש חשמל. אבל, לעומת זאת התעריף הביתי בירושלים הוא עכשו הרבה יותר גבוה מאשר בתל-אביב, וגם יותר גבוה מאשר היה לפני כן. בתל-אביב יש גם ענין של תעריף דו-חלקי, שהוא יעיל לדירות גדולות יותר. פה כל התעריפים שווים. לפי התעריף הקודם יצא שבעל דירה בירושלים, בעלת שלושה חדרים, אשרי אורך 100 ק"ש לחודש, ששלם 1.984 ל"י לחודש (לפי חישוב של שטח פלוס חשמל). כיום הוא ישלם 2.363 ל"י, לעומת 1.984 ל"י, ז.א. העלאה של 22 אחוז. לגבי החברה התל-אביב זוהי העלאה גדולה. אם נאמר לשלם, שקודם

שלטון בתל-אביב 100%, הרי בירושלים שלטון 130%, ועכשיו יוצא שביירושלים שלטון 153% לעומת ה-100% בתל-אביב.

כן הצענו להכניס כאן הסדר, כמו בתל-אביב, בנוגע לתוטפת יוקר לדלק, שהיא פה קצת יותר גדולה. תוטפת הדלק בשביל העונה הזאת, נתן לחברה הירושלמית הוספה של 65 אלף ל"י. אולם, לאחר שהיא תשלם (1) אמורטיזציה; (2) בלאי; (3) מס הכנסה - ישאר לה רווח נטו של 13,500 ל"י (לפני תשלום הדיבידנדה) - דק על הון הסביות, וזה 3%. נוסף על כך היא עוד הצטרף לשלם את הרפרנט שרס, שעל חשבונם היא צריכה לשלם 7% (על חשבון סביות רגילות היא לא תשלם הסנה כלום).

אלה הם הנמוקים ששום מה הצענו מה שהצענו ביחס לסחירי חברת החשמל בירושלים. המס בענין זה נמשך רק שמונה או תשעה חדשים. אולם, עלי לצ'יין, שאנו הסכמנו להוספה הזאת רק בתנאי שהם יוסיפו סכומים ידועים בהשקעה. זה גם מתייחס ל"אובדרפט". לפי התנאים החזשיים שבין החברה הישראלית והחברה הירושלמית, היא מצטרף להשקיע עוד מיליון ל"י, ומה 600 אלף ל"י במטבע זר. אנו אמרנו להם: אם אתם רוצים העלמה, טוב, אבל בתנאי שתשקיעו סכומים נוספים, ותגיעו לידי הסכם עם חברת החשמל, תגיעו דיזלים נוספים, תרחיבו את המפעל, ואז אפשר יהיה לעשות את כל הסבויים הדרושים.

א. בהיר:
אולי עשיתם חישוב מסוער על מצב החברה בשנת 1953, לאחר שייצרו כל השבויים בתעריפיהם, ולאחר ההסכם עם חברת החשמל?

י. וילנצ'וק:
ביחס ל-1951 עלינו חשבון. אנו הגסנו את החישוב הזה למסשלה, על סנת לברר אם אפשר יהיה להוריד את הסחירים.

בנוגע לעיריית ירושלים; אמנם, לפי הקונצסיה אין העירייה רשאית להתערב בענין זה, אבל אני מסתמך גם על סכתב של סר שטנר בענין זה. אני רק יודע כי ב-1948 ישבנו כאן יום תמים בירושלים, גם עם סר אוסטר (זה היה בזמן הסכור כשהיתה ועדה טיווחדת) והתייעצנו איתם ביחס לעניינים אלה, אבל לא חשבנו על אשור הדבר מצד העירייה.

אמר למעלה מי הם בעלי החברה הישראלית - החברה הישראלית, היא בדרך כלל אנגלית. כלומר, בעלי הסביות הם מאנגליה.

היור' ס. ארט:
אני מציע לתת עתה אפשרות לסר שוכמן להעיד ואמרי כן בשחררו סתפקידו.

סר שוכמן:
ברצוני למסור כאן עדות כפי שנקראתי, ולהעיד בתור תחשב ירושלים.

ברצוני להציג לפניכם שאלה ספי שרואה וסרגיש אותה תושב ירושלים, גם בחייו היום, וכפי שזה מסתמך בחיי עירו לעתיד. האינטרס הזה הוא האינטרס של הסדינה לתקל על העומס של תושבי ירושלים. זה צריך להיות האינטרס של הסדינה לדנוג לאפשרות של התפתחותה של ירושלים בעתיד ושל הסביות האלה: הקלת העומס היום, ואפשרות להתפתחות בעתיד - הרי העלאת הסחירים בחברת החשמל מתנשאים קשה באינטרסים האלה.

סר שוכמן:

אני רוצה קודם כל לעמוד על השאלה באיזו מידה ירושלים ועיריית ירושלים צריכים לבוא בחשבון בדיון זה. גם באופן פורמלי - הצד הפורמלי שהוצג ע"י אנשי המסחר והתעשייה, איננו לפי ראות עיני כפי שהוצג כאן. קודם כל נמצאת כאן הקונצסיה בידי ההסכם בענין זה נחתם בזמנו - ב-14 בינואר 1914 בין היוניברסיטת לביין ראש עיריית ירושלים. כלומר, שהסוצאלזמון זה היה ההסכם שבין עיריית ירושלים לבין בעל הזכויות. השלטון הבריטי אם כן גזל מתושבי ירושלים את הזכות הזאת והעביר אותה לנציב העליון, אני חושב שמשפלת ישראל לא תהיה שותף לגזילת הזכות הזאת והעברתה לידי הממשלה, זכות שגם הטורקים הכירו בה וסברוה לעיריית ירושלים. כלומר, ההסכם לא היה בין הממשלה הטורקית ובעל הזכויות, אלא בין תושבי ירושלים ובעל הזכויות. קודם כל, השאלה עצמה נוגעת לשטחה של ירושלים בלבד. הענין נוגע לירושלים לא רק מבחינת מוצאו של הזכויות, אלא יש לתושבי ירושלים הזכות להשתתף, אם לא להכריע בענין זה, ואם לא לנוסח הזכויות בעצמו, הרי לפחות להסב את תשומת הלב ולהשפיע באותם הסעיפים הנוגעים במיוחד לחיי ירושלים. נאמר לכשל, באחד מסעיפי הקונצסיה, שאם החברה אינה יכולה לספק די זרם לאיזה שהוא מקום בתוך תחומי הזכויות (סעיף 27) הרשות בידי המסרם הזה (במקרה זה עיריית ירושלים) להשיק את הזרם במקור אחר, או לסטור לכקום אחר לבצל את הזרם בתוך ירושלים. אם החברה הזאת אינה מספקת זרם בצורה הנאותה הרי יש לבטל הזכות המלאה להתקטר עם חברת החשמל של רוטנברג ולא יהיה בזה פסוק הפרת ההסכם, היות וסעיף כזה ישנו בתוך הזכויות עצמו. מבחינת הענין בודאי יש הרשות לכך. ואני אומר שכל דיון בענין זה, בלי השתתפותם של הגורמים אשר צריכים לתת את זכות ההכרעה, כל דיון בענין זה, בלי השתתפותם הפעילה של הגורמים האלה, ובלי השתתפותם של תושבי ירושלים - איננו בר-תוקף. אני מתפלל מאוד שב"כ עיריית ירושלים איננו נמצא כאן.

בתור תושב ירושלים אני מעיר לפניכם מה רוצים תושבי העיר הזאת. קודם כל הם רוצים את האפשרות לברר את כל הפרטים בענין העלאת החכיר, ולהשתתף בכל הדיונים באותן הועדות שמחליטים לעליהם לשלטון כך וכך עבור החשמל. כאשר אני עובר לעצם הענין, הרי אני מחלק אותו לניבים: ענין של חיי טעה, וענין של חיי העירו לעתיד. כאשר אני ניגש לשד של חיי טעה הרי אני אומר שאין יסוד להחלטתה של הועדה. מתוך השוואה שאני עשיתי אותה כאן שלשום, ואני רוצה לעמוד עליה עכשו, הרי אי אפשר להשוות את מה שאנו מעלים עכשו, לעומת מה שהיה קודם. ההשוואה שציינן אותה סר וילנצ'וק, היא ביחס להעלאת של 22% לעומת התעריף הקודם. אבל אם להביא בחשבון גם את שאר התעריפים, כמו הארת הרחובות או כח לצרכי תעשייה - הרי לגבי תושבי ירושלים אין זה כל-כך חשוב כמו שאור לצרכי בית, כלומר: התעריף הדו-חלקי, וזה מגיע ל-60% ממה שצורכת העיר. השמוס בתאורה היה בספטמבר 1950 - 622 אלף ק"ש שתוך 1.700.000 ק"ש.

י. וילנצ'וק: התצרכת הדו-חלקית תגיע השנה ל-29%.

סר שוכמן: המספרים שבידי הם אחרים. אני רק קובע שהועדה מצאה לנחוץ להעלות דוקא את התעריף של המצרך הכי חשוב לתושבי ירושלים - מאור - ב-23%. ואני חושב שנעשתה כאן שגיאה, באם לקחו בחשבון רק מה שהחוק מאפשר. אני הבאתי בישיבה הקודמת מספרים מתוך המחקר של ד"ר שלום והוא מצא שבתל-אביב החל פלינת 1940 היתה העלאה במחירי החשמל ב-50%, בה בשעה לירושלים באותה תקופה היתה העלאה של 150%. והנה כמה מספרים:

טר לונכמן:

אני לוקח לדוגמא את התעריף הדו-חלקי:

עד שנת 1948 - ובמשך כל שנות הסלחטה, וגם זמן קצר אחרי החלטת ה-29 בנובמבר, עלו 100 ק"ש 75 גרוש. עכשיו זה יעלה 185 גרוש.
ט-1.1.48 עלה שטח 21 גרוש. עכשיו יעלה 39.5 גרוש.

כלומר, ההבדל הוא כמעט פי שלש במחיר לגבי שנת 1948 (לפי החישוב של כל ק"ש). ומכיון שאני מעיד עתה בפני ועדת הכלכלה, הרי אני רוצה לציין, כי זהו תקדים מטוכן מאד, באם עכשיו מאשרים העלאה של 300%. זהו תקדים מטוכן גם לגבי שטחים אחרים בחיינו הכלכליים.

היו"ר ט. ארם:

מה היה באותה התקופה הסצב בחברת החשמל הישראלית?

טר לונכמן:

בשנת 1947 היה המחיר הסמוצע בחברה הישראלית לכל ק"ש 9,1 מיל. בשנת 1948 הועלה המחיר ל-10,8 מיל. בשנת 1949 היו ימי הורדות במחיר באופן שהמחיר חזר ל-11,5 מיל לכל ק"ש.

אולם האעלאה הזאת פי-3 איננה בוחנת את התכונה הנכונה. י"א לאביא בחשבון שגם עד שנת 1948, לפי שהיתה העלאה במחיר הצליחה החברה הירושלמית לשלם דיבידנדות, וכן להפריש 400-500 אלף ל"י לכל סיני קרנות. היא יכלה בכספיה היא להביא סכונות חדשות סמו"ל, את הסכונות החדישות ביותר, סמוך הרווחים שהיו לה היא יכלה להתקשר עם חברת החשמל הא"י בהסכם, שלפיה היא התחייבה לשלם 400 אלף ל"י, ומזה 100 אלף ל"י היא כבר שלטה. וכל זאת מבלי שהיתה כל הוספה במחירי החשמל. כל זה היה בטצב של סלחטה, ובטצב בלתי נורמאלי. ואם עכשיו הטצב חזר להיות נורמאלי, מסום מה ראתה הועדה צורך להסליץ להעלות את המחיר פי שלשה? אני חושב שסטהו כאן אינו בטור.

אני הייתי יכל, למשל, להשיב כאן על הרבה דברים שנאמרו כאן. נאטר למשל שהיתה עליה גדולה בשכר העבודה, ובעיקר בגלל החלפת הסנגנון הערבי בסנגנון היהודי. אין הדברים נכונים לגמרי. בחברה הזו היו בריטים רבים שעבדו בתור סנהלים והם קבלו מסכורות גבוהות. בעיר החדשה לא היו עובדים ערבים, אלא רק עובדים יהודים, כי לא נתנו לגוברים ערביים לגבות בעיר היהודית. העובדים הערבים היו בעיר העתיקה. וחוף מזה, הרי סוכרחים לציין, שלא יתכן שכר העבודה מהווה 100% של ההוצאות. השכר יכל להיות רק 60% - 65% של ההוצאות הכלליות של החברה.

היו"ר ט. ארם:

האם החברה פועלת היום בעיר העתיקה?

טר לונכמן:

כן. ונוסף לזה בא עכשיו עוד שנוי: קודם החברה היתה צריכה לספק חשמל גם למקומות קטנים וכרוחקים כמו בית-לחם, ורטאללה, ובכל מקום להחזיק סנגנון, אולם עכשיו כל זה מרוכז בטח קטן.

אמר לתצרכת התעשייתית, הרי יש לציין, כי התעשייה שמתקמת בחשמל דוקא ביעות להחברה מעוניינת לספק חשמל, כלומר: בשעות היום, בה בשעה שבלעות הערב גדלה התצרכת למאור בית.

יתכן מאד שלחברה יש עכשיו הוצאות גדולות יותר הן בשכר העבודה והן במחיר חמרי הגלם, אבל העלאה בהוצאות אינה מצדיקה בהחלט העלאה פי שלש במחיר החשמל, כי אין לכך כל פרופורציה. אם עד עכשיו המחיר הטפיק - הרי הוא סוכרח להספיק גם עתה לחברה, אלא אם יש צורך להתחשב בהעלאת שכר העבודה, ותו-לא. אבל תושבי ירושלים מעוניינים לדעת מנין נובעת הסתירה הגדולה הזאת בין שיעור העלאת ההוצאות של שכר עבודה, לבין שיעור העלאת מחיר החשמל.

טר שוכסן:

ויש עוד עניין, וזהו הצד של חיי עולם.
אני אומר לירושלים עומדת עתה בפני הזדמנות
גדולה וחשובה מאד בהתפתחותה, ואין למדינה, ואין לירושלים הזכות
להחטיף הזדמנות זו. ברור שהחברה הזאת לא תוכל לספק לירושלים את
כמות החשמל במידה מספקת, ולא תוכל לקיים את החוזה ולא תוכל לתת את
השרותים בתנאים הנוחים לתושבי העיר, משום שהחברה הזאת טייקרת
את ההוצאות.

ואני רוצה להוסיף: בשעה שיש כאן שיטות
רק של 35% של הזרם, מדוע אי אפשר להעביר את העודף המיוצר לאותם
האזורים ששם התצרכת היא גדולה יותר וכמות החשמל אינה מספיקה - למשל,
לתל-אביב ששם התצרכת היא כהגדולה, עד שידוע כי חברת החשמל אשרה
את הביטול בשעות היום. באותה שעה כ-65% של הזרם בטלים בירושלים. משום
מה מצדיק הדבר שבטקום אחד יהיה רכוז של חשמל בשעות מסוימות, בה בשעה
שבטקום שני יש מחסור? ומלבד זאת. אני חושב שירושלים תעמוד בפני
צרכים חדשים וגדולים בחשמל. התעשייה של ירושלים תתפתח ותגדל. ההסקאה
תרחב וגם מפעלי המים לירושלים יתפתחו יותר ויותר. אספקת המים לירושלים
תהיה סדירה יותר אם תחנות השאיבה יעבדו בעזרת החשמל, ולא בעזרת נפט
כפי שהיו מעוניינים בכך האנגלים. עכשיו נתגלו גם מים בכפר-אוריה
שיוכלו לספק כ-60%-70% מכמות המים שירושלים מקבלת עכשיו, כלומר:
פי שנים משה שירושלים הייתה מקבלת. אני גם רוצה לציין שדוקא מפעל
המים הזה עומד בגבול שטח הזכיון. אם אנו נאשר עכשיו את ההעלאה של
מחיר החשמל, אנו אנו עוצרים בעד אפשרויות רבות של התפתחות ירושלים
לעוד כמה עשרות בשנים.

אשר לתקופת הזכיון, ברצוני לציין,

כי החברה באטפתה הכללית בדצמבר 1948, הודיעה כי היא קבלה ארכה
ל-16 שנים נוספות. אם אנו מאשרים עתה את העלאת המחיר, הרי אנו
מבצרים עתה את החברה לא רק ל-20 שנים נוספות, אלא ל-36 שנים נוספות.
אנו מסכנים בכך גם את אפשרויות הפיתוח ללאזור מסביב לירושלים
ברדיוס של 20 ק"מ, ובעיקר את שטח הפרוודור והישובים החדשים. החברה
הזאת לא תוכל לפתח את האזור הזה מבחינת ההסקאה, וגם מבחינת הליטוס
בחשמל בכלל, באם החשמל יעלה כל-כך ביוקר.

משום כך אני חושב, שזוהי דוקא הזדמנות
למדינה לגמור עם הזכיון הזה, ולא לבצר את החברה בעלת הזכיון, ולמנוע
את התפתחות האזור השייך לה בהתאם לזכיון. מדוע אינכם חושבים
שירושלים צריכה לקבל חשמל כמו שאר חלקי הארץ. מדוע אתם חושבים
שמוצדקת העלאה ב-23% במחיר, לעומת מה שהיה עד עכשיו? אם ישנו סעיף
בחוזה האומר שאם החברה אינה מספקת די חשמל, זכאי המקום להתקשר
עם מקור אחר, מדוע לא לעשות זאת עכשיו? משום מה עלינו לבצר את החברה
הזאת? כמו-כן ישנו סעיף שהחברה חייבת לחדש את הסכונות, מבלי
לדרוש כל מחיר נוסף עבור זה. אין בזכיון כל סעיף המעניק לה את הזכות
לדרוש את העלאת הכנסותיה. ישנו עוד סעיף האומר, שאם בתנאים
נורמליים החברה אינה יכולה לספק את החשמל - יכל הנציב העליון
לתת לה התראה של 6 חדשים, ולהביא מיד לידי גמר את הזכיון.

לפי סעיף 24 של הזכיון, ראוי הנציב

העליון לדעת מהי ההקעה הכספית והטכנית של הפפול, וכן על פעולות
המפעל, כדי להבטיח את הגדלת האפשרויות של החברה באספקת החשמל.

כמו-כן ישנו סעיף האומר שיטנה אפשרות

לקנות את הזכיון בעוד 25 שנים (וזה יוצא בתאריך 1.1.1953) מבלי
שום הפקעה ובלי שום נזק לחברה. אם כן, יש אפשרות חוקית לממשלה
לקנות את הזכיון הזה. נאמר כמו-כן באותו סעיף, כי בשעה שיש חילוקי
דעות בין החברה לבין הממשלה בעניין זה, אפשר לפנות לבוררות.
ישנו גם סעיף האומר שהסתדרות הסטנדטים יכולה למנות את תנור השלישי.
אם כן, אני אומר: בל נחטיף את ההזדמנות הזאת, שהיא קובעת לגבי
עתיד ירושלים! ובמקום להטיל על ירושלים העטפה נוספת במחירי
החשמל, ובמקום להטיל על ירושלים ללשם רווחים לחברה הזאת, ובמקום
שירושלים תשא בעול כפול מבלי שתקבל אספקה סדירה, או ²⁰⁷ אספקה כמדרגה
שניה, הרי יש זכות ויש גם רשות, הן מבחינה בטחונית והן מבחינה
פוליטית להשתמש בהזדמנות זו, ולקנות את הזכיון, ולגמור עם
החברה הזאת.

מר טוכטן: אני מציע, אם כן, שאנו נבדוק את הדבר קודם כל מבחינת חיי שעה, ואח"כ מבחינת העמיד של העיר, ולדעתי אין כל הצדקה שלא נסתמס בהזדמנות הזאת בכדי ללכת לקראת הדרך, שתאפשר לנו בעוד שנה להעביר את הזכיון אלינו.

ד. לביא: האם החברה הא"י מסכימה לקבל את הזכיון הזה?

מר טוכטן: לפני שנים היא ראתה בכך ערך גדול. יתכן מאד שהיה עליה לחץ בלונדון, והיא נעצרה בה. אבל ברור מאד שהאינטרס הלאומי דורש זאת.

היו"ר ס. ארס: אני חוזר על בקשתו של מר וילנצ'וק לבקש את כל העתונאים הנמצאים כאן, וגם את חברי הועדה, שלא יסגרו את הספרים והעובדות שנמסרו כאן על ידו. הפניה מופנית גם לחברי הועדה.

הוחלט לקיים ישיבה נוספת בענין זה, בהשתתפות הסוזסנים הנוכחים בישיבה זו.

הישיבה בנעלה בשעה 15.00
=====